

Kunnskapsdepartementet

Retningslinjer i et nytt system for styring av læringsutbytte i helse- og sosialfagutdanninger - sosionomutdanning

Utgangspunkt

Retningslinjene skal ha følgende oppbygging:

- 1) Formålsbeskrivelse
- 2) Kunnskapsområder (ikke obligatorisk)
- 3) Læringsutbyttebeskrivelser (LUBer) i tråd med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk
- 4) Studiets oppbygging, herunder praksis hvis ønskelig

Nivå i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR)

Gjennomføring av sosionomutdanning gir bachelorgrad og ligger derfor på nivå 6.2 i NKR.

Detaljeringsnivå

Videre må retningslinjene være på overordnet nivå og institusjonene vil konkretisere de nasjonale retningslinjene i lokale planer.

Formål

Formålet med sosionomutdanningen er å kvalifisere praksisorienterte og reflekterte profesjonsutøvere for å forebygge, redusere og mestre sosiale problemer basert på det fremste innen forsknings- og erfaringskunnskap.

Sosialt arbeid springer ut av en forståelse av at mennesker aktivt og relasjonelt kan forholde seg til sine medmennesker og de strukturer de lever under. Faget retter seg mot arbeid med mennesker i alle aldre, og sosialarbeidere jobber både i offentlig, privat og frivillig sektor. Sosionomutdanningen kvalifiserer til arbeid i bredden av velferdstjenester; NAV, barnevern, spesialisthelsetjeneste, kommunal helse- og omsorgstjeneste, migrasjonsfeltet, kriminalomsorg, skole og ideelle organisasjoner.

Etter endt utdanning skal kandidaten kunne arbeide med sosiale problemer på individ, gruppe og samfunnsnivå, samarbeide med den enkelte for å bedre livsbetingelser for enkeltmennesket og dets omgivelser og ha en koordinerende rolle ved sammensatte hjelpebehov.

I dette inngår tverrprofesjonelt samarbeid, administrasjon, personalforvaltning, undervisning og formidling. Kandidaten skal kunne arbeide for å fremme sosial inkludering og verdige livs- og oppvekstvilkår i samarbeid med mennesker og ved å synliggjøre og påvirke rammebetingelser.

Fullført og bestått studium gir graden Bachelor i sosialt arbeid, som kvalifiserer til videre studier på master- og PhD nivå. Gradens engelske tittel er Bachelor of Social Work. Retningslinjene bygger på Forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger av 05.09.2017 og Lov om universiteter og høyskoler av 01.04. 2005 nr. 15. Retningslinjene er førende for utdanningsinstitusjonenes arbeid med utdanningene. Det vises også til den internasjonale definisjonen av sosialt arbeid <https://www.fo.no/profesjonene/global-definisjon-av-sosialt-arbeid-article13031-118.html>

Kunnskapsområder

Sosionomutdanningen er en utdanning i sosialt arbeid. Jfr. den globale definisjonen av sosialt arbeid (IFSW/IASSW 2014) som definerer faget som «en praktisk og akademisk disiplin». Sosialt arbeid er en egen disiplin med profesjonsspesifikke arbeidsmåter og egne yrkesspesifikke standarder. Et fag kjennetegnes av et område som konstituerer disiplinen. For sosialt arbeid er sosiale problemer et sentralt område, som fordrer forståelse, kunnskap og ferdigheter.

I RAMMER FOR SOSIALT ARBEID

- Sosialt arbeids historie, utvikling og sosialvitenskapelige forankring
- Verdier og etikk
- Vitenskapsteori og forskningsmetode
- Velferdspolitiske rammer
- Juridiske rammer
- Sosialt arbeid i et urfolksperspektiv

II KUNNSKAP OM SOSIALE PROBLEMER

- Forståelser av sosiale problemer og sosial ulikhet
- Likeverd, mangfold og medvirkning
- Sosiale- og helsemessige problemer som fattigdom, arbeidsledighet, rusavhengighet, funksjonsnedsettelse, omsorgssvikt, vold/overgrep og psykiske vansker
- Utvikling og levekår, mestring og endringsmuligheter blant barn, unge, voksne og eldre
- Migrasjons- og integreringsprosesser

III ARBEID MED SOSIALE PROBLEMER

- Kommunikasjon, samhandling og konflikthåndtering
- Profesjonell og akademisk dannelse – refleksjon og analyse
- Planlegge, kartlegge, saksbehandle og beslutte basert på medvirkning og demokratiske prinsipper
- Koordinering, tverrprofesjonelt samarbeid og samhandling mellom tjenestenivåer

- Anvende ulike metodiske tilnærminger på individ- gruppe og samfunnsnivå innenfor ulike tjenesteområder

Læringsutbytter

I RAMMER FOR SOSIALT ARBEID

Kunnskap

1. Har bred kunnskap om velferdspolitiske mål og virkemidler, ulike velferdsmodeller og velferdspolitikkenes betydning for sosialt arbeids praksis
2. Har bred kunnskap om hvilken betydning levekår, sosial inkludering og aktiv deltakelse har for individ, familie og samfunn
3. Har kunnskap om sosialt arbeids historie og utvikling, og kjenner til fagets vitenskapshistoriske posisjoner og profesjonens samfunnsansvar
4. Har kunnskap om ansvars- og arbeidsfordeling i velferdsforvaltningen, tverrprofesjonelt samarbeid og samspillet mellom offentlig, privat og frivillig sektor
5. Har kunnskap om juridisk metode og sentrale lover innen velferdsforvaltning, herunder forvaltningsrett og lovgivning innen barnevern, familierett, helse, omsorg og sosiale tjenester
6. Har kunnskap om menneskesyn og verdier i sosialt arbeid, profesjonsetikk og ulike etiske teorier
7. Har kjennskap til menneskerettigheter og sentrale konvensjoner, minoriteter og kunnskap om samenes status og rettigheter som urfolk
8. Har kjennskap til metodeutvikling, innovasjon, forsknings- og utviklingsarbeid relevant for sosialt arbeid, nasjonalt og internasjonalt

Ferdigheter

1. Kan søke, vurdere og henvise til informasjon og fagstoff og framstille dette både muntlig og skriftlig
2. Kan tilegne seg ny kunnskap som fremmer kunnskapsbasert praksis og innovasjon i samspill mellom utdanning, forskning og praksis

Generell kompetanse

1. Kan reflektere over og anvende kunnskap som bidrar til et likeverdig tjenestetilbud
2. Har innsikt i politiske og administrative beslutningsprosesser og hvordan sosionomer kan bidra til allmenn opplysning og politisk rådgivning
3. Har kunnskap om vitenskapsteoretiske posisjoner og betydningen disse har for hvordan kunnskap utvikles og forstås.
4. Har kjennskap til samfunnsvitenskapelig metode og deres muligheter og begrensninger

5. Kan reflektere kritisk over begrensninger i vitenskapelig kunnskap i møte med praksis
6. Kan forstå betydningen av maktstrukturer og maktutøvelse i samfunnet, og kan synliggjøre ulikhet og fremme sosial rettferdighet sammen med mennesker i utsatte posisjoner
7. Kan anvende kunnskap på nye områder og bidra til nytenkning og innovasjon i tjenestene

II KUNNSKAP OM SOSIALE PROBLEMER

Kunnskaper

1. Har bred kunnskap om sosiale problemer og hvordan de oppstår og utvikler seg i en samfunnsmessig sammenheng
2. Har bred kunnskap om omsorgskompetanse og ulike former for omsorgssvikt i ulike livsfaser
3. Har bred kunnskap om teoretiske perspektiver i sosialt arbeid og relevante bidrag fra andre fagområder
4. Har kunnskap om inkludering, likestilling og ikke-diskriminering, uavhengig av kjønn, etnisitet, livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og alder
5. Har kunnskap om hvordan helsemessige og sosiale utfordringer har konsekvenser for den enkelte og pårørende, og en særskilt kunnskap om barn som pårørende
6. Har kunnskap om forebygging og folkehelse, og forstår samspillet mellom helseutfordringer og sosiale problemer på individ-, familie- og samfunnsnivå
7. Har kunnskap om arbeidets betydning og forhold som regulerer norsk arbeidsliv
8. Har kunnskap om betingelser for mestring og utvikling hos barn, unge, voksne og eldre
9. Har kunnskap om sentrale problemområder som rus og avhengighet, psykiske vansker, funksjons-nedsettelse og andre forhold som kan bidra til marginalisering og utstøting
10. Har kunnskap om vold, fysiske, psykiske og seksuelle overgrep
11. Har kunnskap om utfordringer i det samiske samfunnet, og hvordan det påvirker helse- og levekår, folkehelse og utdanning

Generell kompetanse

1. Kan identifisere etiske problemstillinger og håndtere etiske dilemma i yrkesrollen og i møte med mennesker

III ARBEID MED SOSIALE PROBLEMER

Kunnskaper

1. Kan reflektere kritisk over hvordan diskriminering kan samspille med kjønn, etnisitet, livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og alder, og bidra til ikke-diskriminerende praksis
2. Har kunnskap om privatøkonomi og kan gi råd til personer for å forebygge og avhjelpe gjelds- og privatøkonomiske problemer
3. Kan gjenkjenne symptomer på vold og overgrep og kan avdekke og sette inn tiltak som lindrer og reduserer konsekvensene av svikt overfor barn og voksne i alle aldre
4. Har bred kunnskap om kommunikasjon, relasjon, samhandling og veiledning

Ferdigheter

1. Kan identifisere sosiale problemer, motgang, overganger og livskriser for å skape mulighet for mestring og endring og i samarbeid med enkeltpersoner, grupper og samarbeidspartnere
2. Kan beherske aktuelle metoder for kartlegging og analyse, kunne bruke dokumentasjon og utøve skjønn i begrunnelse for beslutninger
3. Kan anvende rettsregler, opplyse om rettigheter og plikter og utøve juridisk og sosialfaglig skjønn i møte med enkeltpersoner og grupper, herunder samiske brukeres rettigheter
4. Kan i samarbeid med mennesker i sårbare livssituasjoner identifisere ressurser, gi håp og anvende metoder som fremmer likeverd og mangfold og bidrar til likestilling, inkludering, mestring og deltakelse i hverdag, skole og arbeidsliv
5. Kan anvende kunnskap om relasjon og kommunikasjon i veiledning, motivasjon og systematisk endringsarbeid
6. Kan anvende kunnskap om arbeidsrettet inkludering i møte med arbeidssøkere, arbeidsmarkedet og samarbeidspartnere
7. Kan samhandle og samarbeide med barn og unge om hverdagsliv og om vanskelige tema på en måte som sikrer deres interesser og rettigheter
8. Kan avklare meldinger og undersøke omsorgssituasjonen til barn og unge og iverksette, følge opp og evaluere tiltak når det er nødvendig for barnets helse, levekår og sosiale utvikling
9. Kan arbeide metodisk og tverrfaglig i møte med mennesker som utøver og utsettes for vold og overgrep
10. Kan anvende metoder i samfunnsarbeid som fremmer makt, deltakelse og representasjon

Generell kompetanse

1. Kan reflektere kritisk over sin profesjonelle rolle i møte med institusjonelle og politiske krav i tjenesteutøvelsen
2. Kan anvende kunnskap til refleksjon over menneskers ulike utgangspunkt og sårbarhet, verdier og levemåte
3. Kan anvende ulike metodiske tilnærminger på individ-, gruppe- og samfunnsnivå innenfor ulike tjenesteområder
4. Kan formidle faget og utveksle synspunkter og erfaringer med samarbeidspartnere og gjennom dette bidra til utvikling av god praksis
5. Kan forstå betydningen av digital kompetanse og hvordan disse verktøyene kan brukes i tjenestene
6. Kan gjøre risikovurderinger og kjenner til metoder for å håndtere konflikter og redusere faren for uønskede hendelser
7. Kan fatte beslutninger i situasjoner med mangelfull og/eller motstridende informasjon og identifisere mulighetsrom innen ulike profesjonelle og institusjonelle kontekster
8. Kan koordinere og lede tverrprofesjonelt samarbeid mellom ulike tjenester og tjenestenivåer
9. Kan opptre profesjonelt og vise ansvar i et digitalt samfunn og ha en reflektert forståelse for betydningen av digital kommunikasjon

Krav til studiets oppbygging

Sosionomutdanningen utgjør 180 studiepoeng. Kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse må hentes fra både teori og praksis og fra egne og beslektede fagområder. Samordning og integrering på fagplannivå er nødvendig. Det skal legges vekt på at studentene kan integrere teoretisk og praktisk kunnskap, og at de trenes i kritisk refleksjon over egen profesjon og profesjonsutøvelse og i samhandling med andre.

Utdanningen skal ha en oppbygging som bidrar til progresjon gjennom studiet. Det innebærer at første studieår i hovedsak er et innføringsår der studentene får kjennskap til sentrale rammer og problemområder i faget og får trene på grunnleggende kommunikasjons- og samhandlingsferdigheter. I andre studieår får studentene mer inngående kunnskap om spesifikke fagområder, og trening i ulike ferdigheter og konkrete metodiske tilnærminger. I tredje studieår skal studentene kunne tilegne seg mer avansert kunnskap om faglige problemstillinger, og de skal beherske å reflektere kritisk over egen profesjon og profesjonsutøvelse. I løpet av studiet skal studentene få anledning til å fordype seg i arbeid enten med en utvalgt målgruppe eller en særskilt metodisk tilnærming. Studiet tilrettelegges slik at studentene får trening i praktiske ferdigheter og muligheter til å utfordres på og arbeide med egne holdninger og forforståelser.

Sentralt i profesjonsutøvelsen for sosionomer er samhandling med barn, voksne og eldre med ulike livsutfordringer, en kompetanse studentene må tilegne seg i løpet av studiet. Dette krever at studentene får ferdighetstrening i mindre grupper i flere perioder gjennom studiet,

under veiledning av en fagansatt med profesjonsbakgrunn. Gjennom prosessuell simuleringstrening skal studentene gis opplæring i samhandlingsmodeller rettet mot både barn, voksne, familier og grupper. Å arbeide systematisk med endringsprosesser er også en sentral del av ferdighetstreningen gjennom studiet. Simuleringstreningen må ha fokus på både bruk og analyse av ferdigheter, samt kritisk refleksjon over makt og avmakt i profesjonell yrkesutøvelse. Studentene skal også kunne knytte ferdighetene til de sentrale kunnskapsområdene i faget. Gjennom studiet skal det også legges til rette for at studentene får trening i analyse av komplekse saksforhold og skriving av ulike saksfremstillinger, individuell plan og vedtak.

Praksisstudiene er en sentral del av utdanningen og skal skje i autentiske yrkessituasjoner i direkte møter med de som oppsøker eller er i kontakt med sosial- helse og velferdssystemet. I praksisstudiene skal studenten få erfaring med å etablere kontakt, utrede/undersøke, vurdere og fatte vedtak/beslutninger i samarbeid med de som oppsøker hjelp og samarbeidspartnere. Når det er mulig bør studenten få erfaring fra to ulike praksisfelt og forvaltningserfaring bør være en del av praksisstudiene. I praksisstudiene skal studenten delta i samarbeidsmøter og få kjennskap til tverrfaglig og tverretatlig samarbeid. Praksisveileder skal som hovedregel ha sosionomutdanning og veiledningskompetanse. I tillegg til ordinære praksisstudier kan det legges til rette for observasjonspraksis og feltstudier i ulike deler av praksisfeltet.

Utdanningsinstitusjonen skal legge til rette for internasjonalisering, både ved å formidle internasjonale perspektiver gjennom pensum og undervisning og å legge til rette for at studenter kan ta et semester eller praksis i utlandet. Semester eller praksis i utlandet skal være knyttet til en utdanningsinstitusjon som har sosialt arbeid som studietilbud.

Deler av studiet kan gjennomføres felles med andre utdanninger for å fremme kompetanse til samarbeid og samhandling.